

Sociale Rechten Monitor

2021

Nederland

solidar

TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE

De uitbraak van de Covid-19-pandemie heeft bestaande ongelijkheden en de gevolgen van het wanbeheer van overheidsmiddelen verergerd. In Nederland is het vertrouwen in de politiek en overheid het afgelopen jaar gedaald, vooral door de toeslagenaffaire. Er worden op dit moment voorbereidingen getroffen voor beleidsmatige en juridische initiatieven om ongelijkheden en de sociaal-economische impact van Covid-19 terug te dringen, maar deze bevinden zich nog in de beginfase en de effecten ervan zijn nog niet bekend en kunnen nog niet worden gemeten. Nog steeds hebben te veel Nederlanders te maken met onzekerheid en **het aantal flexibele medewerkers en zzp'ers is het afgelopen jaar sterk toegenomen**. Een verslechtering van de arbeidsomstandigheden blijkt uit een hoger werkloosheidspercentage, vooral onder jongeren. Gendergelijkheid is nog lang geen realiteit, maar er worden op dit moment maatregelen voorbereid om discriminatie op grond van genderidentiteit terug te dringen. Decentralisatie zorgt voor een toename van ongelijkheden op bepaalde vlakken, zoals toegang tot gezondheidszorg, woonruimte en sociale bescherming. Het tekort aan betaalbare woningen blijft een groot probleem. De burgerlijke ruimte is open en de vrijheid van vereniging en meningsuiting is voldoende aanwezig en beschermd. Niettemin komt de persvrijheid soms in gevaar en moet dit probleem worden aangepakt door de bevoegde instanties.

	2018	2019	2020	EU-27 2020
GINI-index¹	27,4	26,8	27,5	30,2 (2019)
Werkloosheid²	3,8%	3,4%	3,8%	7,1%
Gendergelijkheidsindex³	72,9 (2017)	72,1	74,1	67,9
Armoede onder werkenden⁴	6,1%	5,4%	5,7%	9,2% (2019)
Woningtekort⁵	4,1%	4,8%	4,8%	17,1% (2019)
CIVICUS Civic Space Monitor⁶	OPEN	OPEN	OPEN	N.v.t.

Geselecteerde indicatoren ten aanzien van de sociale rechten in Europa

Ontbrekende gegevens over 2020 waren niet beschikbaar op het moment dat de Social Rights Monitor 2021 werd uitgegeven.

Gelijke kansen en eerlijke arbeidsomstandigheden

Volgens de landelijke strategiegroep in Nederland is het perspectief van de meeste Nederlanders omtrent het Nederlandse socialezekerheidsstelsel het afgelopen jaar drastisch veranderd.⁷ De toeslagenaffaire heeft hier een grote rol in gespeeld. Tienduizenden mensen werden door de overheid vals beschuldigd en moesten ontvangen toeslagen waar ze recht op hadden, terugbetalen. De landelijke strategiegroep keurt de inspanningen van de overheid om opzettelijke fraude aan te pakken af, omdat dit uiteindelijk tot structurele etnische profilering, de schending van fundamentele rechtsbeginselen en tegenwerking van vele overheidsorganen leidt. Dat betrof onder meer

het kabinet, zoals genoemd in het parlementair verslag Ongekend Onrecht dat in april 2021 werd gepubliceerd. Door de toeslagenaffaire werden jaren van structurele onrechtmatigheid en wanbeheer van financiële middelen blootgelegd. Dit heeft tot een slechter imago van de overheid en verminderd vertrouwen in de politiek in het algemeen geleid. Volgens de landelijke strategiegroep moet het nieuwe kabinet de focus leggen op betrouwbaarheid en geloofwaardigheid.

Een andere hoeksteen van het Nederlandse socialezekerheidsstelsel, de Participatiewet uit 2015, heeft de ontevredenheid met het

1 Eurostat (2021). Ginicoëfficiënt van het beschikbaar equivalent inkomen: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

2 Eurostat (2021). Werkloosheid naar geslacht en leeftijd: jaarlijkse gegevens: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

3 Europees Instituut voor gendergelijkheid (2021). Gendergelijkheidsindex: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/NL>

4 Eurostat (2021). Armoederisicopercentage onder werkenden: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

5 Eurostat (2021). Overbevolkingspercentage naar leeftijd, geslacht en armoedestatus – totale populatie: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

6 CIVICUS (2021). Civic space monitor - The Netherlands: <https://monitor.civicus.org/country/netherlands/>

7 Tweede Kamer (2020) Ongekend Onrecht: https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf

socializekerheidsstelsel in Nederland nog verder doen toenemen. De wet omschrijft de subsidiabiliteitsvoorwaarden voor het ontvangen van een WW-uitkering en verplicht rechthebbenden om omstandigheden die van invloed zijn op hun inkomen op te geven. Alle financiële steun die bovenop de sociale toeslagen wordt ontvangen, kan de subsidiabiliteit van de rechthebbende veranderen en het verzwijgen van dergelijke steun kan zelfs als fraude worden aangemerkt. In sommige gevallen is deze regel strikt opgevolgd door overheidsinstanties waardoor velen schuldig werden bevonden terwijl zij slechts kleine bedragen van hun familie en vrienden hadden ontvangen. Hoewel er nog geen formele wijzigingen zijn goedgekeurd, heeft het Nederlandse parlement wel een wetwijziging voorgesteld waarmee andere soorten subsidies zijn toegestaan voor rechthebbenden. Deze situaties in 2020 waren niet bevorderlijk voor het vertrouwen in de politiek. Om het tij te keren, proberen steeds meer Nederlandse gemeenten zelfstandig te opereren. De landelijke strategiegroep maakt zich zorgen, omdat een verdere decentralisatie van het Nederlandse socializekerheidsstelsel de ongelijkheden in het land vaak groter maakt.

ONZEKERHEID

Onzekerheid doet zich op grote schaal voor in Nederland. Zoals vastgesteld in de Social Rights Monitor 2019 en 2020, **zijn kwetsbare en minderheidsgroepen oververtegenwoordigd in sectoren waarin onzeker werk gebruikelijk is**. Jongeren, migranten, LGBT-QI+ mensen en vrouwen hebben vaak flexibele

arbeidscontracten of zijn zzp'er. Hierdoor hebben ze minder sociale bescherming en zekerheid. Uit een recent gepubliceerd onderzoek⁸ naar de grootste obstakels op de arbeidsmarkt voor transgenders blijkt dat er verschillende knelpunten in de medische verlofregelingen te zitten. Daarom wordt de introductie van 'transitieverlof' voorgesteld om de nadelen te verminderen en een eerste stap te zetten richting een bredere aanpak om de positie van transgenders op de arbeidsmarkt te versterken. Ook wordt er regelmatig melding gemaakt van de erbarmelijke omstandigheden, de mishandeling en het intimiderende gedrag waar als seizoensarbeider werkende migranten mee te maken hebben.⁹

Zowel medewerkers met een flexibel contract als zzp'ers hebben te maken met onzekerheid. Deze groep bestond in het laatste kwartaal van 2020 uit 1,166 miljoen mensen.¹⁰ In januari 2020 werd de Wet Arbeidsmarkt in Balans van kracht, met als primair doel de verschillen in kosten en risico's tussen medewerkers met een vast en flexibel contract te verminderen. Het was de taak van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om de wet te beoordelen,¹¹ maar deze kon de effecten op de arbeidsmarkt niet goed meten door de gevolgen van de pandemie. De kloof tussen de twee soorten arbeidscontracten werd bekrachtigd door het antwoord van de overheid op de pandemie: medewerkers met flexibele contracten en zzp'ers kregen geen prioriteit voor het ontvangen van financiële steun. De landelijke strategiegroep concludeert dat de WAB beperkt effect heeft, omdat er nog steeds een grote kloof bestaat tussen de contracten.

8 SEOR (2021) The labour market position of transgender persons <https://www.seor.nl/de-arbeidsmarktpositie-van-transgender-personen/>

9 <https://nos.nl/artikel/2383190-migranten-in-mensonterende-situatie-aangetroffen-op-boerderij-in-limburg>

10 CBS (2021). Arbeidsdeelname; kerncijfers: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82309NED/table?ts=1596637624918>

11 (2020) Kamerbrief met quickscan naar effecten Wet arbeidsmarkt in balans <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/06/05/kamerbrief-met-quickscan-naar-effecten-wet-arbeidsmarkt-in-balans>

GENDERGELIJKHEID

Gendergelijkheid vormt nog steeds een grote uitdaging voor de Nederlandse arbeidsmarkt. De genderkloof wordt gemeten aan de hand van het salaris, de arbeidsomstandigheden en de werktijden in de afgelopen jaren, maar met 74,1 is deze nog steeds hoger dan het Europese gemiddelde van 67,9.¹² **De participatiegraad van vrouwen is vooral zorgwekkend: 38% van de vrouwen heeft een fulltime-dienstverband en dit cijfer zal waarschijnlijk nog verder dalen als gevolg van de Covid-19-pandemie.** Bovendien is de participatie van vrouwen extreem laag in hoge en besluitvormende functie.¹³ De landelijke strategiegroep concludeert dat, hoewel de media en onderzoekers aandacht besteden aan genderongelijkheden, er sprake is van een stilzwijgende acceptatie in het land. Dit gevoel kan verder worden versterkt door een ineffectieve en ontoereikende wetgeving. In 2013 werd het doel van 30% vrouwenparticipatie in het bestuur van private bedrijven gesteld. Zonder bindende doelstellingen wordt de groei in dergelijke participatie echter vertraagd of zelfs helemaal onderbroken.¹⁴ Zoals uit meerdere onderzoeken uit 2020 rondom dit onderwerp blijkt,¹⁵ voelen te weinig bedrijven zich geroepen om een inclusievere aanpak te hanteren: 90% voldoet niet aan de doelstelling en in 43% van de gevallen kent de raad van bestuur geen enkel vrouwelijk lid. Uit deze gegevens kunnen we ook opmaken dat vrouwen in Nederland nog steeds de grootste zorgtaken hebben binnen het gezin, van het dagelijkse huishouden tot ondersteuning van de ouderen, mensen met een handicap en kinderen.¹⁶

In 2020 werden er echter positieve stappen gezet op het gebied van werk-privébalans. Betaald ouderschapsverlof bedraagt nog steeds één week, maar het aanvullende verlof is verlengd naar vijf weken. De ouder die het aanvullende verlof opneemt, ontvangt geen volledig salaris, maar maximaal 70% van zijn/haar dagloon.¹⁷ Ook worden flexiblere werktijden en de mogelijkheid om thuis te werken vastgelegd in de nationale wetgeving en collectieve overeenkomsten. Hierdoor kunnen steeds meer mensen van deze voordelen gebruikmaken. Tot slot is Nederland het eerste land waarin vanaf 2024 alle genderregistraties ('X', 'V', 'M') van identiteitskaarten en -documenten worden verwijderd. Dit maakt het makkelijker om gelijkheid en respect voor alle genderidentiteiten en -eigenschappen te waarborgen.

SOCIAAL-ECONOMISCHE IMPACT VAN COVID-19

De uitbraak van de Covid-19-pandemie heeft verregaande gevolgen voor de Nederlandse economie. Deze is gekrompen als gevolg van een dalende huishoudelijke en openbare consumptie.¹⁸ **Door de pandemie zijn de bestaande ongelijkheden op de arbeidsmarkt en daarbuiten verslechterd en wordt de noodzaak om het sociaalezekerheidsstelsel te verbeteren eens te meer duidelijk.** Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS),¹⁹ had de pandemie inderdaad vergaande gevolgen voor de arbeidsmarkt en inkomen: in 2020 steeg de werkloosheid tot

12 EIGE (2021) Gender Equality Index: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/NL>

13 Uit EIGE 2021 Gender Equality Index blijkt dat het aandeel van vrouwen in regionale bestuurslichamen 33% is, in het bestuur van grote bedrijven 31%, in de centrale bank 15,4% en in onderzoeksfinancierende organisaties 27,8%.

14 NOS (2021) Wet voor meer vrouwen in de bedrijfstop had beperkt effect: <https://nos.nl/artikel/2366429-wet-voor-meer-vrouwen-in-de-bedrijfstop-had-beperkt-effect>

15 Powels, B., van den Brink, M. (2020) Bedrijvenmonitor Topvrouwen 2020 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/01/29/rapport-bedrijvenmonitor-topvrouwen-2020-zonder-wet-geen-voortgang>

16 EIGE (2021) Gender Equality Index: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/NL>

17 Rijksoverheid (2021) <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/geboorteverlof-en-partnerverlof/geboorteverlof-voor-partners>

18 CBS (2021) <https://www.cbs.nl/en-gb/dossier/coronavirus-crisis-cbs-figures/economic-impact-of-covid-19>

19 CBS (2021) <https://www.cbs.nl/en-gb/dossier/coronavirus-crisis-cbs-figures/covid-19-impact-on-labour-and-income>

309.000 mensen in mei 2021, of 3,3% van de beroepsbevolking. In 2020 daalde de arbeidsparticipatie naar 67,7% in het eerste kwartaal van het jaar toen er 250.000 banenverliezen werden geregistreerd. Uit onderzoek blijkt dat het aantal mensen dat van sociale bijstandsuitkeringen leeft ieder jaar toeneemt, vooral onder jongeren: er is sprake van een stijging van 9% in de leeftijdscategorie tot 27 jaar. Dit geldt ook voor de bijstand: de meeste rechthebbenden zijn jonger dan 30 jaar.²⁰

Dit cijfer geeft de daling in de arbeidsmarkt-participatie van deze leeftijdsgroep weer. De landelijke strategiegroep concludeert dat de overheid geen gerichte maatregelen heeft getroffen om de toenemende **werkloosheid onder jongeren (van 15 tot 29 jaar)** te voorkomen of aan te pakken. Deze **nam met meer dan 1 procentpunt toe van 2019 naar 6,6% in 2020.**²¹ Deze gegevens zijn alarmerend, omdat de werkloosheid onder jongeren de afgelopen zeven jaar daalde. De landelijke strategiegroep verwacht hierdoor een toename in de vraag naar zorg voor jongeren en roept daarom op om de komende jaren nieuwe participatie- en arbeidspatronen te ontwikkelen. De nieuwe generatie zal waarschijnlijk behoefte hebben aan langetermijn-ondersteuning, zelfs als ze deel uitmaken van de arbeidsmarkt.

Volgens de landelijke strategiegroep zijn sommige veranderingen die de pandemie in de arbeidsomstandigheden teweeg heeft gebracht blijvend. Ondanks aanvankelijke twijfels, neemt de populariteit van een hybride werkwijze (een paar dagen op kantoor en een paar dagen thuis) toe onder werknemers en werkgevers.²² Hierdoor zijn mensen niet gebonden aan steden en kunnen zij naar landelijke gebieden verhuizen waar de huizen betaalbaarder zijn en is er minder kantoorminimte nodig. De landelijke strategiegroep stelt verder nog vast dat de maatschappelijke status van sommige beroepen is veranderd als gevolg van de pandemie. Binnen sectoren die van cruciaal belang zijn gebleken om de samenleving draaiende te houden tijdens de lockdowns, zoals het onderwijs en de zorg, is sprake van meer maatschappelijke erkenning en salarisverhogingen. Daarentegen hebben werknemers in andere sectoren te maken met inkomstendering: 10% van de werknemers ontvangt geen vakantiegeld in 2021,²³ een verdubbeling ten opzichte van 2020.

In 2021 heeft de Nederlandse overheid een aantal steunpakketten met een oorspronkelijke einddatum in 2020 voor een lange termijn verlengd. Er worden nieuwe ondersteuningspakketten voorbereid door de overheid, met het oog op de nog onzekere sociaal-economische situatie volgend jaar.

20 CBS (2020) Vooral toename jongeren in de bijstand: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/22/vooral-toename-jongeren-in-de-bijstand>

21 Eurostat (2021) Youth unemployment rate: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_100&lang=en

22 TNO (2021) Bijna een kwart van de thuiswerkers wil ook na corona grotendeels thuis blijven werken <https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2021/2/kwart-thuiswerkers-na-corona-deels-thuis-blijven-werken/>

23 AD (2021) Miljoenen werknemers ontvangen dit jaar geen vakantiegeld <https://www.ad.nl/geld/miljoenen-werknemers-ontvangen-dit-jaar-geen-vakantiegeld~a3687f72/>

Sociale bescherming en inclusie

Naast de impact van Covid-19 stelt de landelijke strategiegroep ongelijke toegang tot de zorg en sociale bescherming vast in het land. Belemmeringen zijn voor een deel geografisch, omdat huisartsen vaak werkzaam zijn in de dichtst bevolkte gebieden. Maar er zijn ook financiële belemmeringen, zoals mensen met een bijstandsuitkering die de noodzakelijke medische zorg en behandeling niet kunnen bekostigen. Dit komt vaker voor onder werkende migranten die vaak afhankelijk zijn van hun werkgever en hun werkcontract voor ondersteuning bij huisvesting en zorg. Baanverlies betekent dus ook vaak het verlies van toegang tot sociale bescherming. Dit geldt ook voor het Covid-19-vaccinatieprogramma waarvoor alleen geregistreerde inwoners van Nederland in aanmerking komen.²⁴

PRAKTISCHE TIPS Diversity Day

In oktober 2020 namen meer dan 300 organisaties, overheidsinstanties en bedrijven deel aan 'Diversity Day', een plek om praktische tips uit te wisselen op het gebied van inclusie op de werkvloer en daarbuiten. De vraag "Ben je jezelf op het werk?" vormde het uitgangspunt. De belangrijkste boodschap was dat talent zich alleen kan ontwikkelen als mensen een vrije en veilige plek hebben om zich te uiten. Het evenement zal nog een keer worden georganiseerd in oktober 2021.

WOONRUIMTE

Ondanks de economische recessie als gevolg van de Covid-19-pandemie, bleven de huizenprijzen in een gestaag tempo stijgen. Van april 2020 tot april 2021 werd een groei van 11,5% geregistreerd,²⁵ de grootste stijging in de afgelopen twee decennia. De landelijke strategiegroep stelt dat woonruimte vaak niet toegankelijk of betaalbaar is in Nederland en dat het inkomen twee keer zo hoog moet zijn als het gemiddelde gezinsinkomen om de gemiddelde huizenprijzen te kunnen bekostigen. Jongeren en kwetsbare groepen, die normaliter de laagste inkomens hebben, zijn dus vaak niet in staat om een huis te kopen. **In de huurwoningmarkt zijn huurders enorm benadeeld in vergelijking met eigenaren, als gevolg van ongelijkheden en een oneerlijk belastingstelsel.** Eenvoudig gezegd, profiteren huiseigenaren van belastingaftrek, in de vorm van hypotheekrente-aftrek²⁶ en huurders niet.²⁷ Dit zorgt voor een oneerlijke en toenemende kloof tussen eigenaren en huurders, omdat huurders te maken hebben met woonlasten die ieder jaar toenemen. Sociale huurwoningen zijn beschikbaar op basis van een wachtlijst, maar het duurt²⁸ gemiddeld zeven jaar om bovenaan de lijst te komen en in aanmerking te komen voor een dergelijke woning. De gemeente Landsmeer spant de kroon met een wachtlijst van 22 jaar.

24 Trouw (2021) Ze lopen extra risico, maar arbeidsmigranten krijgen voorlopig niet allemaal een vaccin: <https://www.trouw.nl/binnenland/ze-lopen-extra-risico-maar-arbeidsmigranten-krijgen-voorlopig-niet-allemaal-een-vaccin~bd592a9f/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

25 CBS (2021) <https://www.cbs.nl/en-gb/economy/construction-and-housing>, <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2021/20/sharpest-house-price-increase-in-almost-two-decades>

26 Sinds 2013 is de rente op annuïteiten- of lineaire hypotheekrenteaftrekbaar van het inkomen, indien de hypotheek volledig wordt afgelost binnen 30 jaar.

27 Rijksoverheid (2021) <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huis-kopen/vraag-en-antwoord/recht-op-hypotheekrenteaftrek>

28 NOS (2021) Sociale huurwoning? In zeker een kwart van de gemeenten wacht je meer dan 7 jaar: <https://nos.nl/op3/artikel/2377995-sociale-huurwoning-in-zeker-een-kwart-van-de-gemeenten-wacht-je-meer-dan-7-jaar>

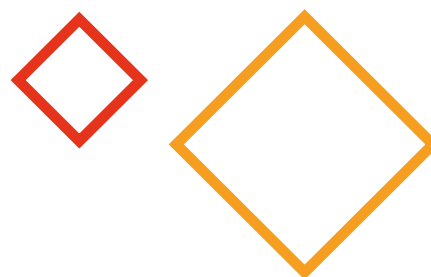
ONDERWIJS

Scholen, universiteiten en onofficiële onderwijsaanbieders werden tijdelijk gesloten als gevolg van de Covid-19-pandemie en lessen en studie-activiteiten vonden online plaats. Thuis studeren is mogelijk als studenten over een computer en voldoende ruimte beschikken. Volgens een OESO-rapport uit 2020²⁹ gold dit voor een hoog percentage studenten in Nederland: 95% gaf aan over een computer te beschikken en 97% had toegang tot een geschikte studieruimte thuis. De landelijke strategiegroep stelt dan ook dat het aantal vroege schoolverlaters het afgelopen jaar is gedaald. Deze omstandigheden kunnen gedurende het jaar echter zijn verslechterd, aangezien er gevallen bekend zijn waarbij zowel de ruimte als de tools moesten worden gedeeld met andere gezinsleden. **Voor studenten zonder toegang tot de juiste tools geldt dat het online leren de bestaande ongelijkheden heeft versterkt. Dit geldt met name voor mensen in kansarme sociaal-economische situaties en voor migranten die de Nederlandse taal willen leren en oefenen.** 10% van de ondervraagde studenten gaf aan dat de taal die thuis gesproken wordt anders is dan de taal die in het onderwijs wordt gebruikt. Hierdoor ontvingen zij minder steun van andere gezinsleden. Studenten die hulp kregen bij het leren van hun ouders en andere gezinsleden die dezelfde taal spreken als de taal van het onderwijs, hadden een streepje voor. Hoewel de langetermijneffecten nog niet zichtbaar zijn, zullen de groeiende ongelijkheden onder studenten waarschijnlijk een grote impact hebben op zowel persoonlijke groei als loopbaanontwikkeling.

DECENTRALISATIE

De landelijke strategiegroep stelt dat de decentralisatie van de Nederlandse publieke sector de ongelijkheden in het land verder heeft vergroot. Het publieke en sociale beleid wordt beheerd door 12 provincies en bijna 400 gemeenten. De lokale overheid is verantwoordelijk voor de jongerenzorg en langdurige zorg, de geestelijke gezondheidszorg, inkomensondersteuning en sociale ondersteuning. **De landelijke strategiegroep hekelt de manier waarop decentralisatie zorgt voor fragmentatie en een disbalans in de behandeling³⁰ van mensen in verschillende delen van het land:** de gemeentelijke voorzieningen zijn beter in gebieden waar de vraag naar ondersteuning lager is en waar gemeenten simpelweg beter zijn georganiseerd.

Vanaf januari 2022 is er een nieuwe inburgeringswet³¹ van kracht die voor een verandering in het integratiesysteem zal zorgen. Sinds 2013 zijn immigranten er zelf verantwoordelijk voor om te voldoen aan de integratie-vereisten, maar de gemeenten gaan nu een grotere rol spelen in dit integratieproces. Ze gaan helpen bij de zoektocht naar een geschikte school om zo een snellere integratie en participatie in de samenleving te realiseren. Deze ontwikkeling richting een gedecentraliseerd systeem biedt immigranten betere kansen en ad hoc oplossingen, maar volgens de landelijke strategiegroep zal dit voor ongelijke behandelingen en kansen zorgen voor verschillende immigranten.

29 OECD (2020) School education during Covid-19: were teachers and students ready? <https://www.oecd.org/education/Netherlands-coronavirus-education-country-note.pdf>

30 Trouw (2021) <https://www.trouw.nl/economie/steeds-meer-gemeenten-versoepelen-bijstand-maar-er-is-grote-willekeur-b110138e/>

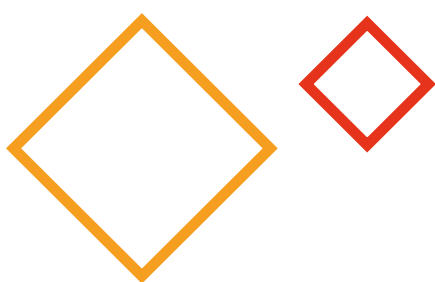
31 Rijksoverheid (2021) <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inburgeren-in-nederland/nieuwe-wet-inburgering>

Burgerlijke ruimte

In Nederland zijn de vrijheid van vereniging en meningsuiting grondwettelijk gewaarborgd en volgens de landelijke strategiegroep is dit recht over het algemeen nageleefd en beschermd door de lokale autoriteiten, ondanks de Covid-19-maatregelen. In 2020 ondersteunde de overheid het recht op vreedzame vereniging zolang de Covid-19-maatregelen in acht werden genomen. Het was moeilijk en controversieel en resulteerde soms in politiegeweld tegen demonstranten, zoals in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag tijdens de grote demonstraties in het kader van de Black Lives Matter-beweging. De spanning liep ook hoog op tijdens demonstraties tegen de Covid-19-maatregelen en de demonstraties van boeren tegen de nieuwe stikstofregels. Het College voor de Rechten van de Mens greep daarom in en verduidelijkte de grenzen voor demonstraties tijdens de pandemie.³² Zij stelden dat de overheid ruimte moet bieden aan demonstraties en deze zelfs moet faciliteren, zodat de boodschap aankomt bij de doelgroep waarop de demonstratie is gericht. Maar het College stelde ook dat demonstraties

waarbij geweld wordt gebruikt of die hatelijke of discriminerende boodschappen uitdragen niet onder de vrijheid van demonstratie vallen en om die reden een halt toegeroepen moeten worden door de autoriteiten. Ook verwezen ze naar artikel 9 van de Nederlandse grondwet. Hierin staat dat demonstraties kunnen worden beperkt als dit nodig is om de publieke gezondheid te beschermen, bijvoorbeeld als deelnemers onvoldoende afstand van elkaar kunnen houden.

De landelijke strategiegroep spreekt zijn zorgen uit over het regelmatig voorkomende geweld tegen journalisten en de pers. Zoals omschreven in de 2021 World Press Index,³³ is de persvrijheid in het land gedaald in 2020: het aantal fysieke aanvallen op journalisten is gestegen en de overheid heeft de toegang van de media tot overheidsinformatie niet verbeterd. (De toeslagenaffaire is hier een voorbeeld van). Bovendien schendt de verzameling van massagegegevens vaak de privacy van de journalist.

32 College voor de Rechten van de Mens (2021) Van blokkades tot online demonstreren: wat mag wel en niet tijdens een demonstratie? <https://mensenrechten.nl/nl/toegelicht/van-blokkades-tot-online-demonstreren-wat-mag-wel-en-niet-tijdens-een-demonstratie>

33 World Press Freedom Index (2021), The Netherlands: <https://rsf.org/en/netherlands>

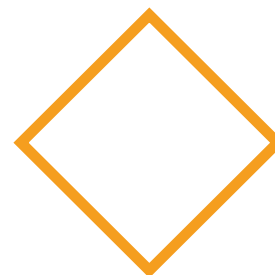

Maatschappelijke dialoog over de landelijke Recovery and Resilience Plans

De landspecifieke aanbevelingen voor 2020 van de Europese Commissie stelden twee belangrijke problemen aan de kaak voor de landelijke strategiegroep. Ze raadden het land aan om de sociale bescherming voor zzp'ers te verbeteren en de overheidsinvestering in woonruimte te verhogen. Een jaar later erkennen SOLIDAR en de landelijke strategiegroep dat er nog een lange weg te gaan is en dat er verdere juridische ondersteuning nodig is om verbeteringen in deze gebieden door te voeren.

Nadat de gebruikelijke cyclus van het Europees Semester door de pandemie werd onderbroken, werden de Europese landen dit jaar gevraagd om landelijke Recovery and Resilience Plans (NRRP's) voor te bereiden om gebruik te maken van de financiële steun

van de European Recovery and Resilience Facility. Om eerlijke en doeltreffende plannen te ontwikkelen, is de steun van de civiele samenleving en sociale partners nodig in alle fasen. Lidstaten dienen daarom belanghebbenden te raadplegen om er zeker van te zijn dat hun nationale plannen voldoen aan de uiteenlopende behoeften en prioriteiten van de samenleving. **De landelijke strategiegroep oordeelde echter dat de betrokkenheid van de civiele samenleving bij de ontwikkeling van de NRRP uitermate laag of bijna niet-bestaand was.** Omdat Nederland heeft besloten om tot 2022 te wachten met het presenteren van het NRRP, roepen de landelijke strategiegroep en SOLIDAR op om van koers te veranderen en de civiele samenleving per direct bij de ontwikkeling van het plan te betrekken.

VERANTWOORDELIJKE REDACTEUR:

Mikael Leyi

AUTOR:

Beatrice di Padua

COÖRDINATIE VAN PUBLICATIE:

Carlos Roldán Mejías, Giorgia Gusciglio, Martina Corti

TEKSTREDACTIE:

Sebastian Moffett

VERTALING VANUIT HET ENGELS:

The Language Lab, Amsterdam

GRAFISCHE VORMGEVING:

Maximilian Fischer

BIJDRAGEN VAN:

Eudamonia

solidar

Deze publicatie is tot stand gekomen met de financiële steun van de Europese Unie. De informatie in deze publicatie weerspiegelt niet noodzakelijk het standpunt of de mening van de Europese Commissie.

SOLIDAR
Avenue des Arts, 50
1000 Brussels - Belgium
+32 2 500 10 20
www.solidar.org
[@SOLIDAR_EU](https://twitter.com/SOLIDAR_EU)

© SOLIDAR 2021